

Styrelsen i Karlshamn 1664 – 1996 (Se också Karlshamn 1664 – 1719)

1658

Fullmakter utfärdades för Arnold de Rees och häradshövdingen Johan Mickelsson att vara borgmästare i Bodekull. Om ämbetsfördelningen mellan de båda borgmästarna under förberedelsestiden för den egentliga stadsgrundläggningen, åren 1658-1664, är föga bekant.

1664

Vid riksdagen år 1664 gjorde framställning att vid Mieåns utlopp vid hemmanet Bodekull i Asarums socken skulle en stads anläggas och dess invånare tilläggas stadsrättigheter. Genom en kunglig resolution den 15 september bifölls denna framställning. Vid denna tidpunkt fanns bara ett fåtal invånare, borgare, eftersom de flesta var sysselsatta med stadsmannanäringar. Endast tre kunde tetecknas som välmående, Knut Olofsson, brukaren av Bodekulls hemman, Simon Arendtsson van Deurs och Johan Clausson. För övrigt fanns 14-15 enklare. hushåll

1720

Rådstuvurrättsprotokollen under några år vittnar om stor osämja inom staden. Ledande från oppositionen var Hack Hinrickson som en tid var förman för de äldste. Ett skäl till motståndet mot magistraten var troligen avundsjuk över särskilt borgmästare Alms stora ekonomiska inflytande i staden. Ett annat var ökningen av magistratpersonernas antal och lönevillkor. Konflikten rörde i grunden maktförhållanden mellan magistrat och borgerskap.

Cirka 1800

Justitieborgmästaren var magistratens främste medlem. Han hade som uppgift att hålla uppsikt över rättegångsväsendet, se till att lag och rätt ordentligt skipades och att alla handlingar presenterades, registrerades och förvarades ordentligt. Han hade också hand om stadsarkivet. Under hans överinseende stod kyrkan, skolan och fattighuset. Till sitt biträde hade han tre rådmän.

1841

För att bli borgmästare fordrades lagfarenhetsexamen . De som innehaft befattningen under 1800-talet har också varit högt meriterade både i teoretiskt och praktiskt hänseende. Borgmästaren var inte bara en sakkunnig juridisk fackman utan också i hög grad en politisk förtroendemän. På honom vilade administrativa och representativa uppgifter av växlande slag. Borgmästare under 1800-talets tidigare del C.M. Munthe, E.G. Nolleroth, Ekenman, Trädgårdh.

Befattningen var eftersökt. Vid ett tillfälle anmälde sig inte mindre än 17 högt meriterande män. Tillsättningen ägde rum i två etapper, varav den första utgjordes av

val i staden. De röstberättigade var stadens i öretal stående borgarna. De samma upp tre på förslag. Sedan utnämnde konungen en av dem, i regel den som samlat flest antal röster. På likanden sätt tillsattes rådmännen i staden med den skillnaden att valet var definitivt. Rådmanvalet var på så sätt ett led i stadens självstyrelse och hade till sin innebörd vissa motsvarigheter till ett val av politiska förtroendemän i våra dagar. Det är inte så lätt att precisera var gränsen mellan statens och stadens rätt eller maktbefogenheter i själva verket gick. Ofta ingicks formliga avtal mellan staten och staden, staden kunde själv utarbete ett reglemente och på ett senare stadium vända sig till kungen och erhålla stadsfästelse. Landshövdingen kunde genom sin instruktion fälla utslag och ibland hade staden genom sina privilegier från kungen fått en särställning. Ibland åberopades sedvanerätt. Det händelseförlopp som i Karlshamn leder till magistratens undanskjutande som organ för självstyrelsen och uppkomsten at ett annat enhetligt organ för denna, utgör den viktigaste förändringen i stadens styrelse under 1880-talet före stadsfullmäktigereformen.

1862

Magistratens undanskjutande och ersättande med en drätselkommission som stadens styrelse sammanhängde också med förändringar i de äldstes och rådstugans ställning. Kallas magistraten för stadens regering bör rådstugan benämnas stadens riksdag fast den inte utgjorde en representation. Den hade en ställning som påminde om äldre tiders svenska riksdag. Den sammankallades av magistraten men detta ägde bara rum vid extraordinära tillfällen. Kallade blev de personer och samhällsgrupper som på det ena eller andra sättet berördes av den fråga so föranlett kallelsen. Beslut i egentlig bemärkelse kunde rådstugan inte fatta. I grund och botten var omröstningen i rådstugan förmodligen obefogad. Det var i vissa ärenden helt stridande mot meningen med rådstugan. Majoritetsprincipen var inte införd. Sedan rådstugan sagt sitt och magistratens utslag följt kunde den enskilde anföra besvär hos länsstyrelsen eller konungen. I praktiken blev det en dragkamp om inflytande. Kraftfulla borgmästare gav ibland övertaget åt magistraten men det kunde också vara tvärtom, det vill säga att borgarskapet genom sin representativa grupp, de äldste eller på rådstugan in corpore, utöva det avgörande inflytandet.

När man på 1840- och 50-talen ofta gick till voteringar, följde man i regel öretalet eller bevillningen. Prostester förekom ibland med yrkade på per-capitaröstning. Några bestämmelser fanns inte. Praxis blev efter en strid mellan landshövding (per capita) och borgmästare (öretal) att öretal skulle gälla.

En bild av det kommunala livet i Karlshamn denna tid

Magistraten inledde det årliga arbetet med magistratpredikan och därefter sammanträde på allmän rådstuga där ordförande höll en oration. Till allmän rådstuga kallades genom kungörelse i kyrkan och annons i tidningarna, ibland även genom budning i husen. Sammanträdet början tillkännagavs genom ringning med rådhusklockan. Här satt de representativa borgarsläktena och de äldste kallades inför magistraten i ärenden som denne inte ensam ville eller kunde ta ansvar för. Under hela denna period fanns en särskild stadsäldste eller förman, en ordförande för de äldste.

Stadens finanser skötes under 1800-talets första del i enlighet med de principer som varit gällande under 1700-talet. Det var ett komplicerat system där olika skatter utgick från olika grupper och till bestämda ändamål. 1810 gavs rätt åt även andra än burskapsägande borgare att inneha jord i staden. Dessa nya grupper fick nu rätt att delta i handhavandet av stadens finanser. Allteftersom nya uppgifter för stadens verksamhet tillkom märktes också skattetrycket allt mer. Man började också finna att borgarna utgjorde en mindre och mindre andel av den skattedragande befolkningen i staden. Aktuellt var den så kallade borgarskapets enskilda kassa, som huvudsakligen tillfördes medel från hemmanet Hunnemara. Så småningom kunde man för denna kassa ytterligare köpa in Östra Tubbaryd och Västra Tubbaryd. Dessa hemman ansåg borgarskapet inte tillhöra staden utan borgarskapet.

1828

Detta Hunnemara och det ur detta härflytande kontot som blev en allt större del av borgarskapets enskilda kassa, förvaltd av de äldste, lät särskilt tala om sig år 1828. Då började angreppen på borgarskapets dominerande ställning. Angreppen kom från två håll, från i staden boende ståndspersoner och några tjänstemän och från ett mer demokratiskt håll. Striden slutade med en kompromiss vilken innebar att den allmänna kassans skuld till den enskilde avskrevs och att överföringen från den ena till den andra i fortsättningen inte skulle betraktas som skuld.

1838

En skrivelse fordrade förändringar i städernas räkenskaper och ökad kontroll. Skrivelsen komplicerade situationen ytterligare i Karlshamn eftersom magistraten drogs med. Så kom den stora kraftmätningen tillbaka. Mycket tyder på att det handlade om en personlig strid mellan brukspatron E.F Meyer och lagman Lindencrona om vem som skulle styra stan. Vissa ledande ämbetsmän och ståndspersoner går i strid mot borgarna och som hjälptrupper mobiliserar arbetarklassen och många utanför borgarskapet.

1862

Den 21 mars utfärdade den svenska regeringen våra första allmänna kommunallagar. I möjligaste mån hade man åt de olika kommunerna sökt bereda så stor självstyrelse som möjligt. Stadsfullmäktige väljs. Enligt kungörelse skulle valet förrättas inför magistraten den 20 december 1862. Berättigade att delta i valet var sådana medborgare som erlade skatt till kommunen. Varje röstberättigad erhöll en röst för varje påförd hel riksdaler bevilling till staten. För valbarhet måste man vara minst 25 år. Flest röster hade grosshandlare Sven A Hellerström (220). Även företag fick rösta i proportion till erlagd skatt. Handelsbolaget Winberg och Meyer (500), 35 röstberättigade förfogade över mer än hälften av rösterna. Vid valet skulle 27 fullmäktigeledamöter väljas. Köpmännen besatte tolv platser i den första uppsättningen stadsfullmäktige. Mandattiden utgjorde fyra år. Det ringa intresset för

de kommunala valen i Karlshamn under perioden närmast efter stadsfullmäktiges införande äger motsvarighet i det övriga landet. Det var först omkring 1880 som det politiska intresset åter vaknade i vårt land genom tullfrågan.

1880

Vid ordinarie val hölls det första i förväg utlysta valmötet. Som inbjudare stod arbetare vilka därmed gjorde sitt första organiserade framträdande i Karlshamns politiska liv.

1890

Den första offentliga valorganisationen bildades, Karlshamns valmansförening. Initiativtagare var boktryckaren och redaktören Oskar Lagerblad. Föreningens anhängare utgjordes främst av personer ur frikyrko- och nykterhetskretsar och omfattade liberala och frihandelsvänliga åsikter. Social dominerade hanverksskiftet.

1900

Arbetarkommunen bildades år 1900. I stadsfullmäktige dominerade handels- och industriklassen. Av de tjugosju platserna hade köpmän och ägare till större företag 19 platser. Partistrider mellan de liberala och de moderata var igång men ännu hade partigrupperingen inte genomförts bland stadsfullmäktiges medlemmar. Under 1900-talets första årtionde gick det frisinna partiet starkt framåt. På grund av den allt skarpare motsättningen mellan höger och vänster blev partifraktionerna mer tydliga även i Karlshamn.

1904

Vid ett fyllnadsval enades nykterhetsfolket och arbetarkommunen om en gemensam kandidat, skräddarmästare D. Pettersson. Vid ordinarie val i december blev det en intensiv valrörelse. Arbetarkommun och nykterhetsnämnd hade en gemensam lista, frisinna och högern hade särskilda listor.

1906

Karlshamns frisinna valmansförening bildades. Vid valet 1906 deltog 510 röstande. Snickeriförman Karl Nilsson invaldes och blev därmed den förste av arbetarkommunens medlemmar som tog säte i stadsfullmäktige. Det största tvisteämnet var i början nykterhetsfrågan. Under 1880-1890-talen stod järnvägsfrågorna främst på dagordningen. Under 1920-1930-talen fanns stora motsättningar mellan partigrupperna.

1950

Magistraten avskaffades i Karlshamn.

1951

Fram till 1951 hade kommunala förtroendeuppdrag i princip varit oavlönade. Nu skulle främst de arbetskrävande ordförandeposterna arvodas.

1955

Ny kommunallag träder i kraft den 1 januari 1955. Förslag till ny arbetsordning utarbetas av kommunalborgmästare Thorsten Gider.

1967

Karlshamn blir storkommun.

1969

Ändring i kommunallagen. Man bestämde att antalet ledamöter i fullmäktige skulle vara udda. I Karlshamn minskade antalet mandat från 50 till 49.

1970

Den administrativa skillnaden mellan stads- och landskommuner upphörde. Städerna upphörde som administrativa enheter och riket indelades i ett antal kommuner. Som en följd ändrades stadsfullmäktige till kommunfullmäktige och drätselkamrarna till kommunstyrelser.